

students of the faculties of arts in the process of instrumental training are substantiated. To achieve it, theoretical methods were used that corresponded to the nature of the phenomenon under study and were adequate to the set task of the research, in particular: comparative analysis of scientific research on the specified topic; extrapolation of psychological research ideas into the theory and methodology of music education; generalization and conceptualization of the best work experience of music teachers, etc.

The presence of semantic and cause-and-effect relationships between the concepts of "criterion" and "indicator" has been proven. Attention is drawn to the fact that the concept of "criterion" is broader, as it reflects the assessment of a more global feature of the phenomenon under study. Whereas, the concept of "indicator" reflects only a component of this phenomenon, that is, a local feature.

The criteria and indicators for evaluating the quality of memorization by future specialists of the sheet music text of musical works are substantiated. As well as the technologies of accurate mathematical calculation of each of them are proposed. The main requirements for the evaluation criteria of this phenomenon are: the objectivity of conducting control measurements and the unequivocal interpretation of their quantitative signs (data).

Key words: *evaluation technologies, criterion, indicator, quality of memorization of the sheet music text of musical works, students of art faculties, instrumental training.*

УДК 378.1:784.9:159.942

Лі Менцзе

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ORCID ID 0009-0008-0689-673X

DOI 10.24139/2312-5993/2023.07/130-141

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ВОКАЛІСТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОНАВСЬКОГО АПАРАТУ

Під час навчання у закладах вищої освіти постановка виконавського апарату студентів-вокалістів здійснюється висококваліфікованими спеціалістами мистецької спрямованості, а по їх закінченню – без «пильного» контролю таких фахівців, що і зумовлює потребу у підготовці студентів-вокалістів до самовдосконалення означеного феномену. Означену підготовку доцільно розглядати з позицій психології, педагогіки та музичного мистецтва. Саморозвиток та самореалізація їх творчого потенціалу є необхідними умовами досягнення акме-рівня досконалості виконавської майстерності вокалістів.

Ключові слова: *самовдосконалення, виконавський апарат, студенти-вокалісти, підготовка, досконалість виконавської майстерності вокалістів.*

Постановка проблеми. Розвиток української національної культури на початку ХХІ століття підвищує вимоги до підготовки кадрів мистецької спрямованості, зокрема до майбутніх вокалістів, адже саме вони не тільки виступають носіями культурних, моральних, етичних та естетичних цінностей, а й завдяки співу доносять їх до слухачів/глядачів. Професійна діяльність вокалістів здійснюється завдяки роботі їх виконавського апарату, який забезпечує звукову

реалізацію нотного тексту музичних творів. Постановкою виконавського апарата вокалістів займаються висококваліфіковані фахівці закладів вищої освіти. Разом з тим, по завершенні навчання вони «втрачають» можливість отримувати такі «освітні послуги», а їх виконавський апарат потребує постійного вдосконалення, оскільки голосові зв'язки не можуть працювати статично в організмі, який постійно психологічно та фізіологічно змінюється. Саме тому, ще під час навчання у закладах вищої освіти потрібно здійснювати підготовку студентів-вокалістів до самовдосконалення виконавського апарату.

Аналіз актуальних досліджень. Відповідно до освітньої парадигми у період прискороного збільшення об'єму інформації ще в кінці ХХ століття, науковці з теорії та методики музичного навчання надавали особливого значення вирішенню проблемних питань з розвитку самовдосконалення виконавського апарату студентів-вокалістів. Перспективність їх дослідження позначалася в ґрунтовному аналізі самостійності як педагогічного феномена та передбачуваному моделюванні його атрибутів у структурно-функціональну модель виконавської самостійності студентів-вокалістів закладів вищої освіти. Про таку рису особистості як самостійність, яка скерована на навмисний розвиток розумових даних та особистий прояв у соціумі, зазначали ще С. Русова, В. Сухомлинський та інші фундатори педагогічної науки (Русова, 1997, с. 31, 144-150; Сухомлинський, 1976, с. 471-499). Вихідні принципи філософії Аристотеля, Платона та Сократа склали методологічні засади їх праць щодо самопізнання, самовиховання і самовдосконалення. У цьому контексті, лідерська роль надавалася поняттю «самість», що характеризувалось баченням про особисту індивідуальність, самостійність (Максименко, 2004, с. 16-19).

В науці як системі знань про неупереджені закони природи, суспільства і мислення, якій притаманний невпинний розвиток, досліджування «самості» проходило в різноманітних аспектах. За переконаннями К. Роджерса та інших науковців, «замість» є наслідком взаємодії оточення та інтеграції внутрішніх мотивів (Роджерс, 1990, с. 164-166). Інформація щодо «самості», яка розглядалась як первинна, вихідна субстанція прояву самостійності особистості, характерна для філософії постмодернізму. Натомість, психологічна наука вважає цю біологічно зумовлену властивість основною серед всіх інших властивостей індивідів. За переконаннями В. Сухомлинського та інших видатних педагогів, надаючи саморозвиток, неможливо

покращувати успадковані резерви індивідів. На його думку, підґрунтям становлення особистості є взаємозалежність її розвитку та саморозвитку, як діалектичного формату «самості» (Сухомлинський, 1976, с. 341-343). С. Максименко та С. Русова зазначали, що «самість» – це тільки віддзеркалення загальної тенденції організму схвалювати і подвоювати власну компетентність, що підштовхує до саморозвитку, а поведінка суб'єктів охарактеризовується вимогами самоактуалізації, закладених природою особистих можливостей. Натомість «замість» є тільки відбитком загальної тенденції організму активізувати та підтримувати індивідуальну компетентність, яка рухає до саморозвитку. У процесі саморозвитку першорядного значення ними надавалось самоактуалізації, оскільки індивідами, завдяки їй, удосконалюються особисті внутрішні потенційні резерви в зовнішньому середовищі. Аргументація вірогідності висунутого науковцями переконання з приводу надання головного значення самоактуалізації в трактовці сутності поняття «самостійність особистості» відображається в психологічних дослідженнях, де обґрунтовано, що зовнішні дії покращують наступне їх внутрішнє програмування і стають здобутком індивідів за умови схожості особистих установок. Належні рішення індивіди приймають на засадах суб'єктивного відношення до себе, навколишнього середовища і функціонування. Натомість в умовах духовно-естетичного самовизначення «самість» стає усвідомленою, планомірною, не заохочувальною ззовні якістю особистості (Максименко, 2004, с. 32-34; Русова, 1997, с. 31-32).

Отже, науковці в галузі психології та педагогіки досить досконало дослідили проблему розвитку самостійності особистості. Вихідні положення їх праць склали методологічну основу досліджень виконавської самостійності студентів мистецьких факультетів. Зокрема В. Бурназова, вивчаючи специфіку розвитку означеного феномену у процесі інструментальної підготовки, інтерпретує виконавську самостійність студентів мистецьких факультетів як «... не вроджену, а набуту їх інтегральну здатність до високої результативності відтворення необхідної інформації на основі творчого втілення у процес інструментальної діяльності власної самостійно сформованої оригінальної інтерпретаційної моделі музичних творів». До її структурних елементів нею віднесено п'ять компонентів, дія яких спрямовується на саморегуляцію процесу сприйняття інформації (самооцінку, самоконтроль та самокорекцію), а також на її

систематизацію завдяки усвідомленій переробці без управління фахівцями ззовні: мотиваційний, змістовно-логічний, емоційно-вольовий, творчо-операційний та оцінно-рефлексивний компоненти (Бурназова, 2010, с. 173).

Натомість, слід зазначити, що в теорії та методиці музичного навчання відсутня інформація стосовно підготовки студентів-вокалістів до самовдосконалення виконавського апарату, що є вкрай важливим для якісного забезпечення звукової реалізації нотного тексту музичних творів по завершенні навчання у закладах вищої освіти за відсутності змоги систематичного отримання «освітніх послуг» від висококваліфікованих фахівців.

Мета роботи – розглянути специфіку підготовки студентів-вокалістів до самовдосконалення виконавського апарату під час навчання у закладах вищої освіти.

Методи дослідження. Досягнення мети вимагало творчого застосування теоретичних методів, які б надали змогу використовувати психолого-педагогічний інструментарій вивчення специфіки підготовки студентів-вокалістів до самовдосконалення виконавського апарату під час навчання у закладах вищої освіти, а саме: аналіз наукової літератури; моделювання вихідних положень психолого-педагогічних досліджень поняття «самість» у процес вдосконалення виконавського апарату студентів-вокалістів; вивчення передового досвіду вдосконалення виконавського апарату студентів-вокалістів тощо.

Виклад основного матеріалу. У кінці ХХ – на початку ХХІ століть науковці з теорії та методики музичного навчання особливої уваги надавали підготовці студентів-вокалістів до самовдосконалення виконавського апарату. Вони пов'язували розгляд означеної проблеми з розвитком їх креативності відповідно до акмеологічного методологічного підходу. Зокрема, Н. Вишняковою завдяки застосуванню науково-дослідницьких та науково-практичних методів доведено, що вершин професійної майстерності особистість досягає сама перетворюючи перші методи в другі (Вишнякова, 1996, с. 83-107). Оперуючи надбаннями сучасної науки з цього приводу М. Ковальчук до пріоритетних ознак акмеологічного підходу віднесла:

- орієнтацію особистості на доступне досягнення високого ступеня вдосконалення професійної діяльності;

- всебічний розвиток її свідомості в аспекті досягнення впевненості щодо можливого безкінцевого вдосконалення професійної діяльності;

- формування в особистості оптимістичного погляду на її майбутнє, що простежується в антропологічному акмеїзмі та проєктуванні акмедосягнень (Ковальчук, 2017, с. 90).

Стосовно особистісної зрілості як акмеологічного критерію, то Н. Вишнякова наряду з іншими науковцями ХХ століття зазначила, що в кожній людині існує два періоди особистісної зрілості: перший період особистісної зрілості простежується за віком (наприклад, від 40-х до 50-х років), а другий – за станом «духу». Саме на другий період особистісної зрілості, за переконаннями Н. Вишнякової, «припадає» потреба у самовдосконаленні виконавського апарату студентів-вокалістів. На її думку, цей період максимально сприяє досягненню вершини у професійній діяльності, оскільки він містить накопичений найбільший потенціал не лише знань, умінь та навичок, а й морально-вольових якостей для розквіту творчих можливостей особистості (Вишнякова, 1996, с. 234-242).

Втім, у її дослідженні проблемні питання підготовки студентів-вокалістів до самовдосконалення виконавського апарату залишилися відкритими. Перспективність їх вивчення вбачається у всебічному розгляді самостійності як педагогічного феномена та гіпотетичному моделюванні виявлених ознак у структурно-функціональну модель виконавської самостійності студентів музично-педагогічних факультетів з урахуванням специфіки їх діяльності.

Підтвердження цього припущення простежуються в результатах наукових досліджень з теорії та методики музичного навчання. Зокрема, А. Козир довела, що акмеологічність передбачає досягнення не тільки найвищих результатів професійної діяльності, а й оптимальну збалансованість між нею і затраченими зусиллями особистості. На думку науковця, акмеологічний методологічний підхід до процесу навчання у закладах вищої освіти забезпечує досягнення досконалості як у формуванні фахової майстерності, так і в ефективному використанні педагогічних форм та методів розвитку професійних якостей вчителя музики. За її переконаннями, саме принцип акмеологічності виступає таким стрижнем, що інтегрує всі педагогічні засоби формування виконавських умінь та навичок майбутніх фахівців (Козир, 2009, с. 18). З цього приводу С. Сисоєва зазначила, що при досягненні особистістю

власної вершини у професійному розвитку обов'язково необхідно враховувати не тільки затрати часових ресурсів та її «висоту», а й умови, в яких відбувається це зростання і фактори впливу на означений процес. Особливої уваги вона надавала врахуванню розвиненості акмеологічних технологій, моделей професіоналізму та критеріїв його оцінювання (Сисоєва, 2006, с. 53).

У сучасних наукових дослідженнях проблеми формування готовності особистості до професійного самовдосконалення існує «компромісний» варіант визначення означеного феномену. Зокрема, Г. Бистрюкова характеризує його як властивість, що поєднує професійні якості і стани суб'єктів для успішного перебігу фахової діяльності зі збереженням перспективи подальшого їх вдосконалення у процесі досягнення мети (Бистрюкова, 2009, с. 6). Натомість, В. Квас особливого значення надавала творчій спрямованості особистості у підготовці до професійного самовдосконалення, яка забезпечує утворення системи фахових знань, умінь та навичок у процесі самостійної діяльності. На її думку, самовдосконаленню професійної майстерності особистості мають бути властиві ознаки усвідомленості, активності, творчості, цілеспрямованості, систематичності, цілісності, одночасної статичності і динамічності тощо. Означене поняття вона охарактеризувала «... як цілеспрямований, систематичний та творчий процес вивчення суб'єктом своїх здібностей, нахилів, можливостей і професійно значущих якостей, який передбачає самостійне поглиблення й розширення професійних знань, посилення стійкої мотивації особистісного розвитку, забезпечує оволодінням професійною компетентністю у відповідності до вимог сучасного суспільства» (Квас, 2016, с. 121).

На особливу увагу заслуговує виявлення В. Квас трьох методологічних підходів дослідження проблеми підготовки особистості до професійної діяльності, де:

- перший підхід спрямовується на вивчення готовності як суб'єктивної якості і стійкості властивостей особистості, що поєднуються позитивним ставленням до процесу професійної діяльності та адекватними вимогами як до прояву темпераменту й характеру, так і до потреби у наявності теоретичних знань, творчих умінь і практичних навичок;

- другий підхід передбачає вивчення готовності як здатності особистості до досягнення акме-рівня у професійній діяльності;

- третій підхід уможлиблює вивчення готовності до професійної діяльності на основі інтеграції двох попередніх підходів, тобто як синтезу складових означеного феномену (мотиваційного, пізнавального, емоційного, вольового та операційного) (Квас, 2015, с. 121-122).

З цього приводу В. Квас зазначила: «Це доповнення суттєво розширює межі нашого розуміння готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності і безпосередньо виводить нас на процес професійного самовдосконалення» (Квас, 2015, с. 122).

Розглядаючи теоретичні основи підготовленості студентів до самовдосконалення виконавського апарату в процесі вокального навчання особливої уваги заслуговують вихідні положення наукових праць, де досліджувалась проблема саморозвитку професійних якостей особистості саме з позицій акмеології. Зокрема, у наукових працях Г. Васяновича, В. Онищенко, М. Нечипоренко та інших вчених доводиться, що професійне самовдосконалення майбутніх фахівців є результатом саморозвитку вроджених задатків. При цьому важливого значення вони надавали усвідомленню суб'єктом не тільки реального власного потенціалу для досягнення акме-рівня фахової майстерності, а й ефективних способів професійного самовдосконалення. Саморозвиток вони характеризували як свідомий, цілеспрямований та безперервний процес якісної зміни власної «Я-концепції» в напрямі її вдосконалення з метою досягнення найвищого ступеня професійної майстерності (Васянович, Онищенко, 2013, с. 15; Нечипоренко, 2019, с. 49, 58-59). За дослідженням Е. Остапенко, саморозвиток майбутніх фахівців можливий лише за умови сформованої готовності до нього, яку вона трактувала як інтегральне утворення в результаті усвідомленого процесу підготовки до самовдосконалення знань, умінь і навичок та дії установок спрямованих на досягнення професійного акме-рівня (Остапенко, 2015, с. 174).

Натомість, у науковій літературі простежується інформація стосовно залежності саморозвитку особистості не тільки від якості усвідомлення означеного процесу і впливу настанов на ефективність його перебігу, а й від інтересів, потреб та динаміки зростання професійної майстерності. З цього приводу Н. Чорна зазначила, що «Готовність до професійного саморозвитку характеризується також здібностями особистості, її духовним та інтелектуальним потенціалом, інтересами, переконаннями та прагненнями і проявляється в активній, творчій позиції щодо пізнання навколишнього світу». Вона вважала, що

формування означеного феномену має бути безперервним, свідомим та цілеспрямованим. Його основа має базуватись на єдності теоретичних знань, творчих умінь і практичних навичок. За її дослідженням, досягти акме-рівня професійного зростання неможливо без самостійної, систематичної, високоорганізованої творчої діяльності. Поняття «готовність до професійного саморозвитку майбутніх учителів мистецьких спеціальностей» Н. Чорна трактувала як «... складне професійно-особистісне утворення, що спрямоване на підвищення рівня власної професійної компетенції, розвиток професійно значущих якостей відповідно до соціальних вимог, умов професійної діяльності та власної програми розвитку» (Чорна, 2012, с. 194-195).

Отже, в теорії та методиці музичного навчання поняття «підготовка» розглядається в аспектах «готовність» та «підготовленість». Незалежно від того в якому аспекті розглядається досліджуване поняття (підготовка), всі науковці розмежовують самовдосконалення виконавського апарату студентів-вокалістів на етапи, де кожному етапу відводиться певна роль в означеному процесі. Зокрема, на першому етапі відбувається усвідомлення стартового реального стану розвиненості виконавського апарату студентів-вокалістів і уявлення його «ідеального» рівня, на другому етапі – пошуки стратегії і тактики його вдосконалення, а на третьому етапі – активні дії, спрямовані на досягнення бажаного результату.

Одним з основних завдань першого етапу самовдосконалення виконавського апарату студентів-вокалістів є визначення його складників (м'язи гортані, голосові складки, головні і грудні резонатори тощо) та зіставлення стартового реального стану кожного з них з уявними взірцями. Неабияку роль відіграє адекватний аналіз організаційних умов та ступеня впливу цих умов на досягнення мети, адже організаційні умови мають забезпечити рефлексію фахівцями вдосконалених компонентів професійних якостей і можливості їх подальшого розвитку.

Другий етап самовдосконалення виконавського апарату студентів-вокалістів є технологічним. Він спрямовується на визначення конкретних форм та методів досягнення мети з урахуванням індивідуального творчого потенціалу і зовнішніх умов, які мають неабиякий вплив на процес його розкриття, адже в теорії та методиці музичного навчання простежується різні теорії природи голосоутворення вокалістом.

Узагальнюючи їх вихідні положення, Сюй На дійшла висновку, що ці теорії доцільно розмежувати на три групи, зокрема на:

- міоеластичну теорію фонації, де «*mio*» означає «м'язи», а «*elastic*» – пружна, яка розкриває специфіку звукоутворення вокалістом завдяки впливу повітряного тиску на пружні голосові складки, що призводить їх до коливання;

- нейрохронаксичну теорію фонації, за якою розкривається специфіка коливання голосових складок на основі церебрально-мозкової природи, а не периферичної;

- резонансну теорію фонації, відповідно до якої розкривається специфіка звукоутворення завдяки резонансній системі голосового апарату (Сюй На, 2022, с. 51).

Останній (третій) етап самовдосконалення виконавського апарату студентів-вокалістів є найбільш практичним та діяльним. Всі їх психологічні та фізичні зусилля спрямовуються на поступове самостійне вдосконалення кожного складника з непорушним дотриманням заздалегідь визначеної послідовності дій та операцій. Наприклад, для вдосконалення роботи складників виконавського апарату, які забезпечать «вокальний посил» звуку на велику відстань доцільно активізувати м'язи усієї гортані під час голосоутворення, роблячи їх еластичними та гнучкими. Це досягається виконанням спеціальних вокальних вправ, які будуються на застосуванні голосного звуку «У». Їх виконання сприяє не тільки досягненню «політності» «вокального посилу» звуку, а й віднайденню найкращої позиції гортані та її фіксації завдяки автоматизації м'язових рухів. Окрім цього, Сюй На довела, що «... саме таким чином здійснюється формування та розвиток комплексних виконавсько-технічних умінь плавного голосоведення вокалістом, що інтегрують уміння якісно відтворювати «подовжені голосні» на «видиху», посилюючи вокальний звук вперед до слухачів» (Сюй На, 2022, с. 52).

Отже, на цьому (третьому) етапі самовдосконалення виконавського апарату студентів-вокалістів рушійною силою виступають протиріччя між їх стартовими показниками і бажаними, тобто ідеальними.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

1. Виконавський апарат студентів-вокалістів є не статичним, а динамічним їх звуковим інструментарієм, який потребує постійного вдосконалення у зв'язку з природною зміною його психофізіологічних

складників. Під час навчання у закладах вищої освіти постановка виконавського апарату студентів-вокалістів здійснюється висококваліфікованими спеціалістами мистецької спрямованості, а по їх закінченню – без «пильного» контролю таких фахівців, що і зумовлює потребу у підготовці студентів-вокалістів до самовдосконалення означеного феномену.

2. Підготовку студентів-вокалістів до самовдосконалення виконавського апарату доцільно розглядати з позицій психології, педагогіки та музичного мистецтва. Саморозвиток їх творчого потенціалу та його самореалізація у процесі самовдосконалення виконавського апарату є необхідними умовами досягнення акме-рівня досконалості виконавської майстерності вокалістів.

3. Складники виконавського апарату студентів-вокалістів, забезпечуючи вокальну фонацію, завдяки повторним діям у процесі голосоутворення й голосоведення набувають ознак сталості. Врахування особливостей їх індивідуальної фізіології при постановці/вдосконаленні виконавського апарату надає змогу досягти: застосування повноцінного нижньореберного діафрагмального вокального дихання і уникнення «ключичного дихання»; рівномірного розподілу вокального дихання на інтерпретацію відносно самостійного (безперервного) інтонаційно-ритмічного фрагменту музичного твору; доцільного застосування головних та грудних резонаторів відповідно до бажаного тембрального забарвлення інтонаційно-ритмічного фрагменту музичного твору; «широкого дихання» у проспівуванні «подовжених голосних» та плавного голосоведення; віртуозної виконавської техніки тощо.

Звичайно, у статті описано лише деякі аспекти поставленої проблеми. Поза увагою залишились питання визначення індивідуальних властивостей виконавського апарату студентів-вокалістів та їх діагностики, що і може бути предметом подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

- Бистрюкова, А. Н. (2009). *Формування готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів засобами проективної технології* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Ялта. (Bystriukova, A. N. *Formation of readiness for professional self-development of future primary school teachers by means of projective technology* (PhD thesis abstract). Yalta).
- Бурназова, В. В. (2010). *Методичні засади розвитку виконавської самостійності студентів музично-педагогічних факультетів у процесі інструментальної підготовки* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Бердянськ). (Burnazova, V. V. *Methodical principles of development of*

- executive independence of students of musical and pedagogical faculties in the process of instrumental training* (PhD thesis). Berdiansk).
- Васянович, Г., Онищенко, В. (2013). Дидактичні засади професійної освіти у контексті фундаментальних педагогічних теорій. *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 6, 9–34. (Vasianovych, H., Onyshchenko, V. (2013). Didactic principles of professional education in the context of fundamental pedagogical theories. *Pedagogy and psychology of professional education*, 6, 9–34).
- Вишнякова, Н. Ф. (1996). *Психологические основы развития креативности в профессиональной акмеологии* (дисс. ... д-ра психол. наук: 19.00.13). Москва. (Vishnyakova, N. F. *Psychological foundations for the development of creativity in professional acmeology* (DSc thesis). Moskva).
- Квас, В. (2015). Проблема формування готовності майбутніх учителів до професійного самовдосконалення. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*, 141 (II), 120–123. (Kvas, V. (2015). The problem of forming the readiness of future teachers for professional self-improvement. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk*, 141 (II), 120–123).
- Ковальчук, М. О. (2017). *Формування готовності майбутніх учителів до застосування мультимедійних навчальних систем у початковій школі* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Житомир. (Kovalchuk, M. O. *Formation of readiness of future teachers to use multimedia educational systems in primary school* (PhD thesis). Zhytomyr).
- Козир, А. В. (2009). *Теорія та практика формування професійної майстерності вчителів музики в системі багаторівневої освіти* (автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02, 13.00.04). Київ. (Kozyr, A. V. *Teoriia ta praktyka formuvannia profesiinoi maisternosti vchyteliv muzyky v systemi bahatorivnevoi osvity* (DSc thesis abstract). Kyiv).
- Максименко, С. Д. (2004). *Загальна психологія*. Вінниця: Нова книга. (Maksymenko, S. D. (2004). *General Psychology*. Vinnytsia: Nova knyha).
- Нечепоренко, М. А. (2019). *Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Вінниця, Тернопіль. (Necheporenko, M. A. *Formation of readiness of future teachers of foreign languages for professional and personal self-development* (PhD thesis). Vinnytsia, Ternopil).
- Остапенко, Е. О. (2015). *Формування готовності майбутніх економістів до професійного саморозвитку* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Київ. (Ostapenko, E. O. *Formation of readiness of future economists for professional self-development* (PhD thesis). Kyiv).
- Роджерс, К. (1990). Творчество как усиление себя. *Вопросы психологии*, 1, 164–168. (Rodzhers, K. (1990). Creativity as self-empowerment. *Questions of psychology*, 1, 164–168).
- Русова, С. (1997). *Вибрані педагогічні твори: у 2 книгах*. Кн. 1. Київ: Либідь. (Rusova, S. (1997). *Selected pedagogical works: in 2 books*. B. 1. Kyiv: Lybid).
- Сисоєва, С. О. (2006). *Основи педагогічної творчості: підручник*. Київ: Міленіум. (Sysoieva, S. O. (2006). *Basics of pedagogical creativity: a textbook*. Kyiv: Milenium).
- Сухомлинский, В. А. (1976). *Избранные произведения: в 5 томах*. Т. 1: Трудности воспитания всесторонне развитой личности; Духовный мир школьника; Методика воспитания коллектива. Киев: Советская школа.

(Sukhomlinskii, V. A. (1976). *Selected works: in 5 volumes*. Vol. 1: Difficulties in raising a comprehensively developed personality; The spiritual world of a schoolchild; Team education methodology. Kiev: Sovetskaya shkola).

Суй, На. (2022). Реалізація виконавсько-технічних умінь вокаліста як основа прояву його артистизму в процесі сценічної діяльності. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 1 (54), 47–60. (Suj, Na. (2022). Realization of the performance and technical skills of the vocalist as the basis of the manifestation of his artistry in the process of stage activity. *Journal of the National Music Academy of Ukraine named after P. I. Tchaikovsky*, 1 (54), 47–60).

Чорна, Н. Б. (2012). Сутність та структура готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів мистецьких спеціальностей. *Вісник Запорізького національного університету*. Серія: Педагогічні науки, 1, 192–196. (Chorna, N. B., (2012). Sutnist ta struktura hotovnosti do profesiinoho samorozvytku maibutnikh uchyteliv mystetskykh spetsialnostei. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*. Serii: Pedagogichni nauky, 1, 192–196).

SUMMARY

Li Mengze. Training of vocalist students in institutions of higher education for self-improvement of the performing apparatus.

The article focuses on the importance of training student vocalists for self-improvement of the performing apparatus even during their studies in higher education institutions. This is due to the fact that highly qualified specialists of higher education institutions are engaged in the staging of the vocalists' performance apparatus, and upon completion of their studies, they (vocalists) "lose" the opportunity to receive such "educational services". Emphasis is placed on the need for continuous improvement of the performing apparatus of university graduate vocalists, since the vocal cords cannot work statically in an organism that is constantly changing psychologically and physiologically. Achieving the goal required the creative application of theoretical methods that would make it possible to use the psychological-pedagogical toolkit for studying the specifics of the given phenomenon, namely: analysis of scientific literature; modeling the starting points of psychological and pedagogical studies of the concept of "self" in the process of improving the executive apparatus of vocal students; study of best practices in improving the performing apparatus of vocal students, etc. Special attention is paid to the starting points of scientific works, which investigated the problem of self-development of the professional qualities of an individual from the standpoint of acmeology. It is advisable to consider the preparation of student vocalists for self-improvement of the performing apparatus from the standpoint of psychology, pedagogy, and musical art, because self-development and self-realization of their creative potential are necessary conditions for achieving the acme level of excellence in the performance skills of vocalists. The concept of "preparation", which in the theory and methodology of music education is considered in terms of readiness and preparedness, is generalized. The self-improvement of the performing apparatus of vocal students is divided into stages, where each stage is assigned a certain role in the specified process. At the first stage, there is an awareness of the starting real state of development of the executive apparatus of student-vocalists and an idea of its "ideal" level, at the second stage - the search for strategies and tactics for its improvement, and at the third stage - active actions aimed at achieving the desired result.

Key words: self-improvement, performing apparatus, student vocalists, preparation, perfection of vocalists' performance skills.